

Sygn. akt III Ca 547/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Barbara Braziewicz

Sędzia SO Lucyna Morys - Magiera (spr.)

SR (del.) Ewa Buczek – Fidyka

Protokolant Aleksandra Sado-Stach

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2015 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. B.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w G.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim

z dnia 19 grudnia 2014 r., sygn. akt I C 768/12

1. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w punkcie 1 i 2 w ten sposób, że oddała powództwo;**

b) **w punkcie 3 i 4 w ten sposób, że ustala, że powódka J. B. ponosi koszty procesu w całości pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Rejonowym w Wodzisławiu Śląskim;**

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 535 zł (pięćset trzydzieści pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSR (del.) Ewa Buczek-Fidyka SSO Barbara Braziewicz SSO Lucyna Morys - Magiera

Sygn. akt III Ca 547/15

UZASADNIENIE

Powódka J. B. pozwem z dnia 30 kwietnia 2012 roku wniosła o zasądzenie od pozwanej (...) S.A w G. kwoty 12.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 30 czerwca 2011 roku do dnia zapłaty. W uzasadnieniu podniosła, jest właścicielką nieruchomości położonej w B. przy ul. (...) opisanej w księdze wieczystej (...), na której posadowione zostały za zgodą właściciela linia napowietrzna średniego napięcia wraz z podtrzymującymi ją słupami. Powódka pismem z dnia 30 czerwca 2011 roku zwróciła się żądaniem przystąpienia do rozmów celem uregulowania tego stanu poprzez ustalenie stosownego wynagrodzenia za korzystanie ze służebności. Wobec odmowy ze strony pozwanego, który twierdził,

iż posiada skuteczne wobec właściciela prawo do korzystania z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej. Powódka wskazała jednak, że pozwany nie dysponuje decyzją administracyjną ani umową z powódką lub jej poprzednikami prawnymi uprawniającą do korzystania z nieruchomości. Zdaniem pozwanej od tego czasu nie upłynął jeszcze okres konieczny do zasiedzenia służebności, której posiadanie zostało uzyskane w złej wierze.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania, podnosząc zarzut zasiedzenia służebności gruntowej w swojej treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającej nieruchomość powódki. Podniosła, że linia przebiegająca przez nieruchomość została wybudowana w roku 1978 roku w oparciu o stosowne decyzje i pozwolenia zatem zgodnie z prawem legalnie wraz ze stacjami transformatorowymi (...) B. (...) i (...) R., urządzenia te były nieprzerwanie eksploatowane przez poprzedników prawnych pozwanej, poza tym urządzenia przesyłowe jest urządzeniem trwałym widocznym i data budowy linii jest ściśle związana z datą budowy stacji transformatorowych, bo linia zasilala te stacje, zatem linia w momencie uruchomienia stacji już działała. Pozwana stoi na stanowisku, że Skarb Państwa nabył przez zasiedzenie najpóźniej 1 stycznia 1989 r. tj. po 10 latach od jej wybudowania stosownie do obowiązujących wówczas terminów zasiedzenia w dobrej wierze, służebność gruntową polegająca na prawie pozostawienia tych urządzeń w miejscu, gdzie się znajdują, a także na prawie dostępu do niej. Stwierdził również, iż nawet w przypadku przyjęcia złej wiary (co w niniejszej sprawie nie miało miejsca) okres potrzebny do zasiedzenia służebności upłynął w 2009r., względnie w 2005r. Pozwana zakwestionowała również wysokość wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości powódki, ponieważ ta nie przedstawiła wyliczenia, na którym się oparła ani powierzchni za jaką wynagrodzenia się domaga.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 19 grudnia 2014r. Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim w pkt 1 zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4.691zł (cztery tysiące sześćset dziewięćdziesiąt jeden złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 30 czerwca 2011 do dnia zapłaty; w pkt 2 w pozostałej części powództwo oddalił; w pkt 3 nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim kwotę 2722,44 zł tytułem wydatków na opinię biegłego, w pkt 4 nakazał pobrać od powódki na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim kwotę 2270,50 zł tytułem wydatków na opinię biegłego.

Sąd Rejonowy ustalił, że J. B. jest właścicielką nieruchomości położonej w B. stanowiącej działkę nr (...) (poprzedni stan ewidencyjny (...)) o powierzchni 0,7383ha (poprzednio 1,0163ha), opisanej w księdze wieczystej nr (...). Jest to nieruchomość niezabudowana. Powódka jej w jej posiadaniu od około 2000 z. Na nieruchomości jest pole uprawne, córka powódki chciała zbudować nieruchomość. Są tam dwa podwójne słupy po cztery ramiona są rozstawione tak, że 1/4 działki jest zajęta i jest wyłączona z użytku z powodu posadowienia linii. Na nieruchomości tej posadowiona została linia główna średniego napięcia 25kV łącząca (...) J. pole Z. oraz (...) P. pole Z., w której jest przepływ energii pomiędzy tymi rozdzielniami. Nie ma możliwości likwidacji linii. Oględziny linii wykonywane są co 5 lub 10 lat, została wybudowana w latach 70-tych XX wieku. Linia ta zasilala stacje (...) B. (...), która była wybudowana w 1975r. linia została wybudowana w tym samym roku, bo zasilala tą stację. Jest to linia na słupach drewnianych. Linia jest zaplanowana do remontu. Ograniczenia zabudowy nieruchomości, po której przebiega linia średniego napięcia to odległość od najbardziej wysuniętego fragmentu budynku pozioma 3m i pionowa 3. Linia ma strefy ochronne, które są przewidziane w planach zagospodarowania przestrzennego, zazwyczaj wynoszą one 8 m tj. po 3 m z każdej strony i 2 m na rozstaw przewodów. Przy średnim napięciu nie ma zakazu przebywania osób w obrębie linii, nie stwierdzono w obrębie linii pola magnetycznego.

Stwierdzono, że z kart eksploatacji Stacji Transformatorowej B. (...) wynika, że była ona poddawana przeglądom w od 18.05.1977 r. do 2000r. Dnia 1 kwietnia 1975 roku przeprowadzono pomiar stanu izolacji transformatora na stacji słupowej obok nastawni kolejowej S. wykonany przez oddział sieci i pogotowia (...). Były dokonywane przeglądy i oględziny od marca 1982 r. do 1997r. Dnia 6.10.1978 r. został dokonany odbiór techniczny ostateczny stacji (...) (...) wraz z linią zasilającą (...) o długości 505 m dokonany przez KWK (...) na zlecenie KWK (...). Dnia 12 czerwca 1968r. Minister Gospodarki i (...) wydał zarządzenie, którym nadał nowe brzmienie zarządzeniu w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą „Zakłady (...)” oraz połączeniu tego przedsiębiorstwa z przedsiębiorstwami

podległymi zarządowi Energetycznemu O. Południowego. Zarządzeniem z 18 lutego 1971r. zmieniono zarządzenie z 25.11.1958 w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakłady (...).

Dnia 31 grudnia 1971 roku zostało wydane zarządzenie Ministra Górnictwa i Energetyki nadające nowe brzmienie zarządzeniu z dnia 25.11.1958r. w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakłady (...).

Zarządzeniem Ministra Energetyki i Energii Atomowej z dnia 30 lipca 1976r. zmieniono zarządzenie z 25 listopada 1958r. w § 1 nadając mu brzmienie „Tworzy się przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakłady (...). Przedmiotem działania przedsiębiorstwa było między innymi prowadzenie działalności inwestycyjnej w zakresie rozbudowy układu elektroenergetycznego, zarządzanie wspólną siecią elektryczną, wykonywanie remontów urządzeń elektroenergetycznych”. Przedsiębiorstwo prowadziło zakłady według wewnętrznego rozrachunku gospodarczego, wśród nich Zakład (...) w G.”. Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki nr 131 z dnia 1 sierpnia 1982 roku zostało zmienione zarządzenie tego samego ministra z dnia 25 listopada 1958r. w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego Zakłady (...). Przedsiębiorstwo to w zakresie określonym przepisami upoważnione było na obszarze swojego działania do dysponowania mocą urządzeń energetycznych podłączonych do wspólnej sieci oraz rozdzielania energii elektrycznej. W załączniku do tego rozporządzenia wymieniono jako zakład wchodzący w skład tego przedsiębiorstwa Zakład (...). Dnia 22 kwietnia 1985r. zostało wydane zarządzenie w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...), w którego skład wchodził Zakład (...), którego przedmiotem działania było zarządzanie wspólną siecią elektryczną. Dnia 16 stycznia 1989 roku zostało utworzone zarządzeniem Ministra Przemysłu przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą „ Zakład (...) w G.”. Powstało ono w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Południowy O. Energetyczny” w K. na bazie zakładu: „ Zakład (...) w G.”. Przedsiębiorstwu przydzielono składniki mienia powstałego z podziału przedsiębiorstwa pod nazwą „Południowy O. Energetyczny w K. zgodnie z ustaleniami komisji powołanej w trybie określonym w 3 pkt 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 1988r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nadzwyczajnych uprawnieniach i upoważnieniach dla Rady Ministrów. Aktem z dnia 12 lipca 1993 roku przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) przekształcone zostało w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa na podstawie ustawy z dnia 5 lutego 1993 roku o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa i ustawy z dnia 13 lipca 1990 roku o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych o nazwie (...) spółka akcyjna z siedzibą w G.. Dnia 1 lipca 2007r. została zawarta pomiędzy (...) spółką akcyjną w G. a (...) spółką akcyjną umowa o objęcie akcji i wniesienie wkładu niepieniężnego, na podstawie której na pozwaną przeszły wszystkie składniki materialne i niematerialne wchodzące w skład zorganizowanej części przedsiębiorstwa (...) w tym zgodnie posiadanie służebności gruntowych w szczególności służebności, co do których toczą się postępowania o stwierdzenie ich zasiedzenia.

Sąd Rejonowy ustalił, że w piśmie z dnia 17.08.2011r. pozwany poinformował, że linia napowietrzna wraz ze słupami została posadowiona na nieruchomości powódki w latach 1975-1978 łącznie ze stacjami transformatorowymi nr (...)”B. (...) i (...) zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami. Od tego czasu pozwany i jego poprzednicy prawni korzystają z trwałych i widocznych urządzeń elektroenergetycznych przez okres co najmniej 30 lat i w związku z tym doszło do zasiedzenia służebności gruntowej. W związku z tym posiada skuteczne prawo do korzystania z nieruchomości powódki. W tym samym piśmie pozwany zaproponował ustanowienie służebności przesyłu za jednorazowym wynagrodzeniem w wysokości 1000 zł.

Jak ustalono, dnia 1 października 2012 roku nastąpiło przejście w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. (...) S.A w G. przez (...) w K. i oznaczenie pozwanej brzmi (...) S.A w K. Oddział w G..

Sąd pierwszej instancji ustalił szerokość strefy ograniczonego użytkowania w tej części działki, która przeznaczona jest pod zabudowę wynikająca z przebiegu przewodów linii 20 kV oraz normy PN- (...) -1:2007 wynosi 8m, szerokość strefy ograniczonego użytkowania dla odcinków linii przesyłowej, które przebiegają po części działki o przeznaczeniu rolnym przyjęto na 2 metry. W okresie, kiedy przeznaczenie gruntu było wyłącznie na cele rolne zasadne jest przyjęcie jednolitej szerokości strefy o szerokości 2m. W tym okresie strefa współużytkowania wynosiła 284m², a po wprowadzeniu możliwości zabudowy pasa gruntu 892 m², z czego 116 m² w strefie budowlanej. W oparciu o opinię

biegłego ustalił uzasadnione okolicznościami wynagrodzenie z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości powódki przez pozwaną na 4691 zł z uwzględnieniem cen aktualnych.

Sąd oparł ustalenia stanu faktycznego o wymienione w uzasadnieniu wyroku dokumenty oraz opinię biegłego Z. S..

W tym stanie rzeczy uznał powództwo dotyczące wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy częściowo za zasadne, na mocy art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c. w związku z art. 230 k.c. oraz art. 352 § 2 k.c.

Wskazał, że wykonanie jakiegokolwiek sprzeciwu wobec posadowienia linii energetycznej przez 1989 rokiem należy uznać za niemożliwe ze względów ustrojowych, bowiem niewyobrażalne było wówczas sprzeciwianie się inwestycjom państwowym i choć władanie cudzą nieruchomością przez Skarb Państwa, uzyskane w ramach sprawowania władztwa publicznego, może być posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia, to zasiedzenie nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.).

Za obalone uznał domniemanie dobrej wiary posiadania pozwanego z uwagi na to, że inwestycja na nieruchomości została dokonana bez zgody, jak również wymaganej decyzji zezwalającej na wejście na cudzą nieruchomość.

Przyjął, że na przełomie lipca-października 1978 roku mógłby ewentualnie rozpocząć się bieg termin zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu na rzecz Skarbu Państwa. Zgodnie z obowiązującym wówczas przepisem 172 k.c. okres potrzebny do zasiedzenia wynosił 20 lat dla posiadacza, który wszedł w posiadanie prawa (służebności) w złej wierze, lecz okres ten nie upłynął do dnia 1.10.1990 roku, kiedy to nastąpiła zmiana terminów (na 20 letni dla zasiedzenia w dobrej wierze i 30 dla zasiedzenia w złej wierze) i zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 o zmianie k.c. do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się od tej chwili przepisy niniejszej ustawy; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie. Zatem konieczne byłoby stosowanie trzydziestoletniego terminu zasiedzenia. Z tego powodu Skarb Państwa nie mógł nabyć służebności przez zasiedzenie przed datą wejścia w życie ustawy zmieniającej kodeks cywilny, co wydłużyło ten okres do 2008 roku.

Sąd Rejonowy uznał, że zgodnie z art. 176 § 1 k.c. przedsiębiorca energetyczny może doliczyć do swojego (i swoich poprzedników prawnych) okres posiadania Skarbu Państwa, (jako poprzednika w posiadaniu), o ile zostanie wykazane przez przedsiębiorcę energetycznego, że doszło do przeniesienia posiadania na rzecz jego lub jego poprzedników prawnych przez Skarb Państwa, co jego zdaniem nie miało miejsca w niniejszej sprawie.

W związku z tym Sąd uznał, iż pozwana w niniejszej sprawie nie wykazała przejścia posiadania ze Skarbu Państwa na przedsiębiorstwo państwowe i argumentacja wskazująca na trzy daty przekształceń własnościowych i „uwłaszczanie” przedsiębiorstw państwowych jest tutaj chybiona. Nie przedstawiono żadnej decyzji, żadnego dokumentu na tą okoliczność, do czego wg ogólnych zasad art. 6 k.c. powódka była zobligowana. Z tego powodu ewentualny okres zasiedzenia można jego zdaniem liczyć dopiero od momentu powstania jednoosobowej spółki skarbu państwa (...) S.A w G. tj. 12 lipca 1993r., która następnie przekazała posiadanie linii energetycznych swoim następcom prawnym, w tym pozwanej. Z tego powodu należało uznać, iż do tej pory nie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (biorąc pod uwagę wejście w posiadanie w złej wierze).

W związku z tym na zasadzie art. 224 i 225 k.c. zasądzono od pozwanej na rzecz powódki kwotę 4691 zł wynikającą z wyliczenia przez biegłego, tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powódki poprzez posadowienie na niej urządzeń energetycznych w zakresie służebności przesyłu za okres nie przedawniony – dziesięć lat wstecz od daty wniesienia pozwu. O dsetkach orzeczono od daty wymagalności zadania wskazanego w pozwie tj. od daty doręczenia wezwania do zapłaty wynagrodzenia na zasadzie art. 481 k.c.

Kosztami procesu obciążono strony proporcjonalnie do ich wyniku na zasadzie art. 100 k.p.c. i art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, uznając, iż powódka wygrała sprawę w 39 %.

Apelację od tego wyroku w całości wniósł pozwany, domagając się jego zmiany i oddalenia powództwa w całości i zasądzenia zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, względnie jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za drugą instancję. .

Zarzucał naruszenie przepisów postępowania w postaci art. 234kpc poprzez jego niezastosowanie i zignorowanie zasady domniemania dobrej wiary posiadacza, art. 234 kpc poprzez jego niezastosowanie i ustalenie, że nie wiąże go w niniejszej sprawie domniemanie ciągłości i zgodności posiadania z prawem, art. 231 kpc poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie braku wykazania ciągłości posiadania urządzeń i służebności od momentu ich wybudowania do dnia zasiedzenia służebności mimo istnienia materiału dowodowego potwierdzającego te faktu, w tym zeznania świadka T. N.. Zarzucał nadto, iż doszło do naruszenia art. 233 § 1 kpc poprzez sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego oraz przyjęcie, iż dokumenty złożone do akt nie wykazują następstwa prawnego po Skarbie Państwa i nieuzasadnione ustalenie, że właściciel z uwagi na sytuację polityczną nie mógł sprzeciwić się inwestycjom państwowym oraz stwierdzenie konieczności uwzględnienia strefy ochronnej, co nie wynikało z materiału dowodowego.

Apelujący podnosił także naruszenie przepisów prawa materialnego w zakresie art., 7 kc w zw. z art. 6 kc przez ich niezastosowanie i bezpodstawne uznanie, że domniemanie dobrej wiary, ciągłości posiadania i jego zgodności z prawem zostało obalone przez powódkę mimo braku dowodów ku temu. Wskazywała na naruszenie art. 4 ust. 1 ustawy o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie konieczności legitymowania się zgodą ówczesnego właściciela na wejście na posesję. Wskazywał na naruszenie art.176 § 1 kc przez jego błędną wykładnię i uznanie, że nie wykazano ciągłości posiadania służebności mimo dowodów ku temu, art. 292 kc w zw. z art. 285 kc przez jego niezastosowanie i uznanie, że nie zaistniały podstawy dla stwierdzenia zasiedzenia służebności. Podnosił skarżący nadto, iż doszło do naruszenia art. 121 pkt 4 w zw. z art. 175kc przez jego niewłaściwe zastosowanie i podstawne stwierdzenie, że zasiedzenie nie mogło biec w okresie do 1989r. Wskazywał na niezastosowanie art. ,340 kc, art. 341 kc w zw. z art. 6 kc poprzez niezastosowanie i uznanie, że powódka obaliła domniemanie ciągłości posiadania mimo braku inicjatywy dowodowej ze strony powódki. Apelujący podnosił błędną wykładnię art.348 kc przez przyjęcie, że do przeniesienia posiadania służebności niezbędna była dokumentacja, podczas gdy posiadanie jest tylko stanem faktycznym. Powoływał się na naruszenie art. 2 ust. 2 ustawy o zmianie uogg poprzez jego nieuwzględnienie i ustalenie, że pozwana nie wykazała przeniesienia posiadania urządzeń stanowiących jej własność. Ostatecznie podnosił skarżący naruszenie art. 224 § 2 kc i art. 225 kc w zw. z art. 230 kc przez zasądzenie od pozwanego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzecz y w szerszym niż faktycznie ma to miejsce zakresie oraz za okres 10 lat wstecz, mimo, że powódka nie wykazała złej wiary pozwanego.

Motywował skarżący, że za przyjęciem dobrej wiary po stronie poprzednika prawnego pozwanego przy zasiadywaniu służebności, przemawiały nie tylko ustawowe domniemania, których powódka nie obaliła. Powoływał się tu na postanowienie Sądu Najwyższego z 23 września 2010r.(sygn. III CSK 319/09), zgodnie z którym wykonywanie uprawnień wynikające z zastosowania art. 1 ust. 1 oraz art. .4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 czerwca 1950r. o powszechnej elektryfikacji miast i osiedli, stanowiących o uprawnieniu osób reprezentujących przedsiębiorstwo energetyczne do wstępu na teren nieruchomości oraz obowiązku właściciela i posiadacza do umożliwienia wstępu i dokonania czynności w celu wykonywania robót i zakładania urządzeń, jakich wymagała elektryfikacja. Uznał zatem apelujący, że w tych okolicznościach zgoda właściciela posesji była zbędna. Wskazywał nadto, że żadna siłą wyższa, wynikająca z uwarunkowań politycznych, a uniemożliwiająca dochodzenie uprawnień właścicielskich po stronie poprzednika prawnego powódki nie została wykazana, zwłaszcza, że realizowanie uprawnień Skarbu Państwa w niniejszej sprawie nie miało miejsca w ramach wykonywania działań gospodarczych, nie realizacji władczych uprawnień.

Odnosnie ciągłości posiadania powoływał się pozwany zarówno na domniemanie ustawowe z art. 234 kpc w zw. z art.340kpc, jak i na faktyczne przejmowanie przedsiębiorstwa przez poprzedników prawnych pozwanego, realizujących jego zadania, wskazując na zasadność doliczenia do czasu jego posiadania, okresu posiadania jego poprzedników z art. 176 kc, chociażby w związku z zasadą sukcesji uniwersalnej przedsiębiorstwa państwowego i

powstałej w wyniku jego komercjalizacji jednoosobowej spółki Skarbu Państwa, wynikającej z ustawy z 13 lipca 1990r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Podkreślał skarżący charakter posiadania jako stanu faktycznego, nie wymagającego usankcjonowania dokumentami dla przyjęcia jego przeniesienia, zaś posiadanie służebności wiązało się z przejęciem urządzeń służących do dostarczania energii.

Apelujący podnosił więc, że posiadał służebność w dobrej wierze, przez wymagany okres i stąd ją nabył w drodze zasiedzenia, zatem zasadnym było oddalenie powództwa o zapłatę wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości powódki w tym zakresie.

Powódka nie zajęła stanowiska odnośnie apelacji pozwanego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego musiała odnieść skutek.

W pierwszej kolejności uznał Sąd Okręgowy, że ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji poczynione w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy, uznając je za własne bez konieczności zbędnego ponownego przytaczania, za wyjątkiem kwestii dotyczących zasadności i wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości należącej do powódki, z uwagi na okoliczności niżej wskazane.

Zważył Sąd Odwoławczy, iż zarzuty skarżącego określone jako naruszenie art. 233 § 1 kpc, odnoszące się do oceny wiarygodności dowodów, w istocie dotyczyły kwestii oceny ustalonego niewadliwie stanu faktycznego, a w pozostałej mierze odnoszącej się do wysokości dochodzonego odszkodowania stały się bezprzedmiotowe w świetle stanowiska Sądu drugiej instancji akceptującego wywody apelacji. Wypadało zatem w części, w jakiej wymagały ustosunkowania się, zaliczyć je do zarzutów kwestionujących prawną ocenę ustalonego stanu rzeczy.

Sąd Okręgowy stwierdził, że rację miał skarżący powołujący się na ustawowe domniemania i ich zignorowanie przez Sąd Rejonowy w zakresie dotyczącym nabycia w drodze zasiedzenia spornej służebności. W tym zakresie doszło do naruszenia wskazanych w apelacji norm prawnych. Faktycznie bowiem zarzut zasiedzenia służebności podnoszony przez skarżącego zasługiwał na uwzględnienie, co winno skutkować oddaleniem, nie zaś uwzględnieniem niniejszego powództwa o zapłatę. Zgodnie z przepisem art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia, przy czym odpowiednie zastosowanie mają przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie. Odpowiednie zastosowanie mają zatem przede wszystkim przepis art. 172 k.c., zgodnie z którym posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze, zaś po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze; nadto przepis art. 176 k.c. regulujący kwestię przeniesienia posiadania. Z przytoczonych przepisów wynika, że do nabycia służebności gruntowej wymagane jest łączne spełnienie następujących przesłanek: posiadanie (przy czym chodzi o posiadanie służebności w rozumieniu art. 352 k.c.), upływ czasu – długość okresu uzależniona jest od dobrej lub złej wiary posiadacza, istnienie trwałego i widocznego urządzenia. Warunkiem nabycia służebności gruntowej w drodze jej zasiedzenia jest korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia. Ugruntowany jest już w orzecznictwie pogląd o możliwości nabycia w drodze zasiedzenia służebności na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego w tym także pogląd dopuszczający nabycie w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu.

W orzecznictwie sądowym utrwalone są poglądy, zgodnie z którymi posiadanie przez przedsiębiorstwo państwowe urządzeń energetycznych oraz cudzej nieruchomości, na której zostały posadowione, jest posiadaniem w rozumieniu art. 352 k.c. i może prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu, w oparciu o art. 292 w zw. z art. 172 k.c. zważyć należało na treść art. 292 k.c. i 285 k.c. w zw. z art. 305¹ k.c. i art. 305⁴ k.c., a także art. 305³ k.c. Przepisy te sankcjonują tzw. służebność przesyłu, nakazując stosować do niej odpowiednio przepisy dotyczące służebności gruntowych. Już przed nowelizacją k.c. z dnia 30 maja 2008 r., która weszła w życie w dniu

3 sierpnia 2008r., instytucja służebności przesyłu w drodze analogii do służebności gruntowych uznawana była za dopuszczalną. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 grudnia 2008r. zajął stanowisko, iż odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących służebności gruntowych (art. 305⁴ k.c.) dotyczy także możliwości zasiedzenia służebności przesyłu (II CSK 314/08). Zgodnie zatem z art. 305¹ k.c. nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1, prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu). Urządzenia, o jakich mówi przepis to urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa (art. 49 § 1 k.c.). Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia ma też przepis art. 176 k.c., stanowiący, iż jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści. Przepisy te stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy obecny posiadacz jest spadkobiercą poprzedniego posiadacza. Z normą tą koresponduje art. 305³ § 1 k.c., zgodnie z którym służebność przesyłu przechodzi na nabywcę przedsiębiorstwa lub nabywcę urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1. Wskazane wyżej przepisy dotyczące zasiedzenia jasno wskazują na kluczowy moment ustalenia dobrej lub złej wiary posiadacza. Jest to moment objęcia posiadania (por. : postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2010r., II CSK 57/10, postanowienie SN z dnia 29 maja 2005r., II CSK 58/08/).

Zdaniem Sądu Okręgowego zgodnie z art. 176k.c. obecny posiadacz służebności odpowiadającej służebności przesyłu, którym jest wnioskodawca, może sobie doliczyć do czasu swojego posiadania, czas posiadania poprzednika, którym było przedsiębiorstwo państwowe. W orzecznictwie Sądu Najwyższego obecnie ugruntowany jest pogląd przyjmujący możliwość takiego doliczenia, niezależnie od rozbieżności poglądów co do tego, czy przedsiębiorstwo państwowe może być uznane przed dniem 1 lutego 1989r. za posiadacza służebności odpowiadającej służebności przesyłu w rozumieniu art.336k.c. i art.352 k.c., czy też za posiadacza należy uznać Skarb Państwa. Powyższa jednak wątpliwość nie wyklucza możliwości doliczenia okresów posiadania przez apelującego okresu swoich poprzedników, którymi były przedsiębiorstwa państwowe (zob. motywy postanowienia Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2014r., LEX nr 1444409).

Sąd Okręgowy podziela stanowisko judykatury przyjmujące, że dobrej wiary zasiadającego posiadacza nie wyłącza wiedza o prawie własności przysługującym osobie trzeciej. Występuje ona wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiają przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 6 grudnia 1991r., IIICZP 108/91, OSNC 1992, nr 4, poz. 48, także wyrok Sądu Najwyższego z 10 lipca 2013r., VCSK 320/12, LEX nr 1391372). Poprzednicy prawni pozwanego mieli uzasadnione podstawy do przeświadczenia o istnieniu uprawnień, już chociażby z uwagi na przywołaną w apelacji regulację ustawy o elektryfikacji wsi i osiedli, a jego następcy w zakresie niezbędnym do eksploatacji urządzeń energetycznych korzystali z nieruchomości. Przedsiębiorstwo państwowe wprawdzie powinno mieć świadomość, że grunty na którym przebiega linia nie stanowią jego własności, ale nie była to tożsama wiedza z wiedzą o braku uprawnienia do korzystania z nich w dotychczasowym zakresie. Poprzednik prawny skarżącego miał jednak uzasadnione podstawy do przyjęcia, że jego posiadanie jest zgodne z wolą właściciela, a brakowało obiektywnych przesłanek do powzięcia wątpliwości. Każda zmiana posiadania wiązała się z przejściem ogółu praw i obowiązków poprzednika, a posiadanie nie było zakłócone. W odniesieniu do posiadania prowadzącego do zasiedzenia o rodzaju wiary posiadacza, a w następstwie o długości terminu niezbędnego do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie decyduje wyłącznie chwila objęcia jej w samoistne posiadanie. Domniemanie dobrej wiry posiadacza (art.7 k.c.) wzruszyć może zatem jedynie dowód, że posiadacz w chwili rozpoczęcia posiadania w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu wiedział lub mógł dowiedzieć się o tym, że narusza to prawo innej osoby. W okolicznościach niniejszej sprawy sytuacja tak nie miała miejsca, a powódka nie wywiązała się z obowiązku dowodowego.

Zaakceptować wypadało nadto stanowisko pozwanego, zgodnie z którym następstwo faktyczne w zakresie posiadania służebności następowało wraz z następstwem prawnym po stronie pozwanej. Faktycznie bowiem przedsiębiorstwa państwowe i następnie spółka Skarbu Państwa wykazała stosowną sukcesję pod względem prawnym, naturalnym natomiast było idące za tym następstwo pod względem faktycznym, łączące się z praktycznym wykonywaniem władztwa w związku z eksploatacją urządzeń służących stałym dostawom energii, których zapewnienie przez kolejne przedsiębiorstwa nie było wszak kwestionowane przez powódkę. Zestaw dokumentacji przedłożonej do akt sprawy, w połączeniu z oczywistym faktem kontynuacji dostaw energii przy użyciu urządzeń posadowionych na nieruchomości powódki, należycie zdaniem Sądu Odwoławczego, wykazał następstwo prawne po stronie pozwanej w zakresie istotnym dla niniejszego postępowania. Nie bez znaczenia jest tu również domniemanie ciągłości posiadania, na które powołuje się skarżący.

Skoro tak, należało uznać, że poprzednik prawny pozwanego nabył w drodze zasiedzenia służebność odpowiadającą służebności przesyłu, posiadając ją w dobrej wierze począwszy od, jak można ostatecznie przyjąć, października 1978r., kiedy wykazano początek posiadania w tym charakterze, zaś termin zasiedzenia wynosił wówczas 10lat. Nie sposób było przy tym przyjąć za Sądem Rejonowym, że we wcześniejszym okresie, poprzedzającym przemiany ustrojowe – do 1989r., poprzednicy prawni powódki w okolicznościach niniejszej sprawy nie mieli realnej możliwości dochodzenia swoich praw; takie okoliczności nie zostały bowiem nie tylko wykazane, ale i naprowadzone. Doszło więc do naruszenia w tej mierze art. 121 pkt 4 kc w zw. z art. 175 kc, przez nieuzasadnione w niniejszej sprawie przyjęcie, że w istocie dopiero przemiany ustrojowe otwały taką realną możliwość. Kwestie te orzecznictwo Sądu Najwyższego traktuje przy tym ściśle, co Sąd Okręgowy w rozpoznającym niniejszą sprawę składzie akceptuje (zob.: Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2014 r., III CSK 42/14, LEX nr 1648185, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2014 r., V CSK 405/13, LEX nr 1511207). Niemożność dochodzenia przed 1989r. roszczeń wynikających z posiadania nieruchomości przez Skarb Państwa w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu powinna być wykazana w sposób zindywidualizowany, a nie ograniczać się do ogólnikowych twierdzeń o niemożliwości dochodzenia roszczeń z przyczyn politycznych. Nie ulega bowiem wątpliwości, że właściciele zajętych w taki sposób nieruchomości mogli również w tym okresie dochodzić roszczeń wynikających z zajęcia ich nieruchomości na takie cele, w tym roszczenia o zawarcie określonej umowy o korzystanie z nieruchomości lub ustanowienie odpowiedniej służebności gruntowej. Taki dowód nie miał miejsca w niniejszej sprawie.

Z tych to przyczyn zmieniono zaskarżony wyrok z mocy art. 386 § 1 kpc w pkt 1 i 2 oddalając powództwo na podstawie wskazanych wyżej norm, korygując w związku z tym wyrzeczenie o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego zawarte w jego pkt 3 i 4 stosownie do treści art. 108 § 1 zd. 2 kpc w zw. z art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 zd. 1 kpc, uznając pełną odpowiedzialność przegranej powódki za wynik sporu.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc, obciążając przegrującą powódkę obowiązkiem zwrotu kosztów także tego postępowania na rzecz pozwanego. Na koszty te składa się wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego będącego radcą prawnym, obliczone stosownie do § 6 pkt 3 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu w wysokości 300zł oraz opłata od apelacji w kwocie 235zł.

SSR (del.) Ewa Buczek – Fidyka SSO Barbara Braziewicz SSO Lucyna Morys – Magiera